

EL CARNAVAL

De tort o de través, Carnestoltes al febrer

La celebració de les Festes de Carnaval es coneix des de temps molt remots. Són unes festes caracteritzades per la disbauxa popular que precedeixen l'època d'austeritat i penitència de la Quaresma. L'època del Carnaval és una època d'alegria, de gresca, de brega, de rauxa,...

Carnestoltes quinze voltes
m'has perdut l'enteniment,
has posat el gat a l'olla
amb un litre d'aiguarent

Aquesta alegria es contraposa amb la limitació, la restricció i el retall de tots els excessos que significava l'arribada de la Quaresma.

INICI DE LES FESTES

A Cambrils per carnaval es feia festa grossa, i coincidí amb els tres dies que precedien el Dimecres de Cendra, que era el dia que es finalitzaven les festes. Tot i això, però, segons l'any i les ganes de gresca, les dates de l'inici de la rauxa que portava el carnaval, podien ser diverses. Així, hi havia Carnavals que començaven el Dijous Gras, altres es disfressaven per la Candelera, o fins i tot n'hi havia que ho començaven a fer per Sant Antoni.

ELS «MAMARRATXOS»

Aquests primers personatges que sortien al carrer disfressats eren el «Mamarratxos», que amb un to burlesc es vestien estrambòticament amb roba vella: llençols, faldilles, vestits de casament, mocadors, i mantellines amb les quals es tapaven la cara per tal d'amagar la seva identitat, no ser reconeguts i així poder passar desapercebuts. D'aquesta manera despertaven la curiositat dels altres per a saber qui era en realitat aquell mamarratxo. Un testimoni descriu la seva pròpia experiència d'aquesta manera: «ens disfressàvem de qualsevol manera i anàvem cridant a la gent que trobàvem». La veritat és que en aquells temps no hi havia molts diners i qualsevol cosa era bona per a fer de disfressa. La gent s'intercanviava peces i d'altres deixaven vestits antics que tenien guardats a les golfes.

ELS «GEPS»

Al tercer dia de Carnaval es procedia a un dels actes més genuïns: Els Geps. Aquesta tradició se celebrava el dimarts al matí a la Plaça de l'Ajuntament i va desaparèixer a la segona dècada

1995 Febrer

DILLUNS	DIMARTS	DIMECRES	DIJOUS	DIVENDRES	DISSABTE	DIUMENGE
		1	2 La Candelera	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23 Dijous Gras	24	25	26 Carnaval
27 Carnaval	28 Carnaval	1 Dimecres de cendra	2	3	4	5 1r Diumenge de Quaresma

Hipotètic calendari de les dates en les quals s'hagués celebrat enguany un Carnaval de començaments de segle

Núm. 3

FULL DIVULGATIU DE CULTURA TRADICIONAL I POPULAR DE CAMBRILS

l'anjub

SISTEMA DE LECTURA PÚBLICA
DE CATALUNYA. BIBL. DE CAMBRILS

1747360606

d'aquest segle. La preparació dels geps començava hores abans de l'acte o fins i tot el dia anterior i consistia en arregar les taronges rebutjades que es trobaven a l'Era de la Cabreta, on s'aprofitava per a la batalla la fruita que ja era a terra. Per poder realitzar la guerra, es folraven amb sàrries, espart, sacs i coves els vidres de les botigues i els fanals de la plaça per tal de protegir-los. «Qui no vol pols que no vagi a l'era» era el senyal del pregó que es feia des

del balcó de la Casa de la Vila. Quan tocaven les onze, els xiquets fins a dotze anys es preparaven i es situaven a la plaça, a prop dels projectils. Els xiquets formaven, i amb una taronja a cada mà, esperaven el senyal que havia de donar el «Salis» amb la gralla i el «Saborit» amb el timbal. Posteriorment el «Salis» va anar acompanyat del «Caballitus», també timbaler. Quan se sentia el toc de «Tiri-nà tiri-nà, petxina», tots els vailets taronja va, taronja ve, apedregaven sense compassió tothom qui es presentava al seu davant. Mentre, els més grans, tapant-se el cap amb sàrries, coves i cistells, ballaven per la plaça fent el matxarrot.

Són molt conegudes varies anècdotes que es donaren enmig d'aquesta batalla. La gent més gran del poble encara recorda aquell capità de la Guàrdia Civil, que no coneixent la tradició va entrar a la plaça pensant que no s'atrevirien a atacar-lo, però la canalla no fent cas d'uniformes ni de personalitats van descarregar contra ell i aquest, enfadat pels cops de taronja va embrandar l'espasa amb una actitud amenaçadora i altiva cap als xiquets, i els va

"Els xiquets formaven, i amb una taronja a cada mà, esperaven el senyal que havia de donar el "Salis" amb la gralla..."

HISTÒRIA GRÀFICA DE CAMBRILS. Ramon Orriaga

perseguir pel carrer Cardenal Vidal i Barraquer (antigament carrer de la Fira). També es recorda l'arribada dels músics del Regiment d'Almança al poble. Al baixar a l'estació, el seu caporal els féu tocar un pas doble i a l'entrar a la plaça, desconeixent el costum, es veieren ràpidament atacats amb les taronges que embrutaven els uniformes i entraven a les boques dels seus instruments. El caporal protestà enèrgicament però les seves queixes no serviren per a res.

Aquesta tradició es va perdre quan algú es va descontrolar i va tirar, a més a més de taronges, tronxos de rebordonit, ocasionant ferides al públic assistent.

ELS DOS BÀNDOLS: DISFRETTES I CARROSSES

A Cambrils, el carnaval estava tan arrelat que moltes mares feien disfressar a les seves filles per carnaval tot i que després les germanes Vedruna, en algun cas, les castigaven. El fet és que vestir-se per carnaval no era ben vist per aquesta congregació i molt abans de l'inici d'aquestes festes, les germanes explicaven històries a les seves alumnes sobre noies que no s'havien pogut treure la careta i d'aquesta manera evitaven qualsevol temptació. Malgrat això, vestir-se per carnaval

no era mal vist i era una de les festes més esperades de l'any.

Tan era així que mossèn Pelegrí va dir que el carnaval era la Festa Major del poble.

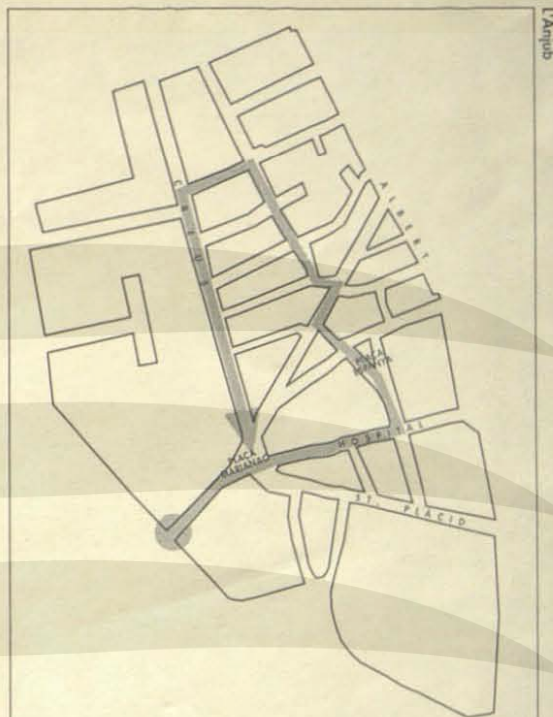
A finals del segle XIX, per carnaval era comú fer la festa en dos bàndols. En un, s'hi trobaven els de «dalt» els del «casino», el del «senyors», i a l'altre hi participaven els de «baix», els del «café», el dels «pobres». Els de «dalt» duïen vestits de marquesos i ducs i anaven dalt d'una carrossa que representava un castell. Els de «baix» es vestien de mariners amb pantalons i jaqueta blanca amb solapes i balona de color blau, i anaven enfilats damunt una carrossa que representava una barca.

Els «senyors» sortien de l'antic Casino situat a l'actual carrer Rovira, i els «pobres» sotien del café del «Manso», avui carrer de Sant Plàcid.

Entrats ja al segle XX, la desfilada de les carrosses es realitzava el dimarts a la tarda i l'itinerari que es feia recorria el carrer Hospital, Plaça de l'Ajuntament, Major, Forn i Creus, i agrupava les diferents societats. Per exemple, a la Cadira, el Vell Enredo «portava unes comparses. Una comparsa era un parell disfressats, però no uns 'xirrimurris', sinó, ben disfressats». Sembla ser que hi havia dos escollits que «feien de rei i de reina i anaven darrere les carrosses. Aquestes anaven amb un carro guarnit de serrells, papers i mata. La gent anava darrere, a peu, saltant». Durant la cavalcada, des de les carrosses, i també des de les cases, es tiraven caramels, confeti, nines, pilotes, ... i fins i tot algú recorda que una vegada va pescar una tartaneta de llauna amb dos cavallets. Quan les comparses es trobaven a la plaça de l'Ajuntament, a més a més de tirar-se caramels els uns contra els altres i farina, ja fos embolicada amb una paperina o embotida dins un ou buit, també es tiraven «farinots» que eren una espècie de confits impossible de menjar sencers. Tal com va passar amb Els Geps, aquesta tradició es va perdre degut a què una vegada hi va haver gent que va prendre mal quan es van tirar, a més a més de farinots i confits, marcats, unes pedres petites de color blanc que hi ha a les platges.

ELS BALLS

Al finalitzar la rua, tots es trobaven al ball, un dels esdeveniments socials més importants d'aquells dies. Al segle passat, es ballava el ball rodó. Al mig del ball, apareixia la «Pacara» de Vandellós, que cada any venia a Cambrils per participar de les festes. La «Pacara» tenia per ballador en Plàcid Massagué Barenys. Entrats al segle XX, el primer ball es realitzava el Dijous Gras, quan les colles d'amics després de tornar dels berenars a base de truites d'espínacs, fruits secs i menjar blanc, feien cap a la

Recorregut de l'antiga Rua de Carnaval

sala de ball. A la platja, antigament era a El Popular, i després va ser a cal Gatell i a cal Trempat. Al poble era, sobretot, a la Cadira. Diumenge hi havia ball a la platja i al poble, dilluns a la platja i el dimarts hi havia dues sessions a la vila. Un ball característic i singular a Cambrils era el «Ball de la Pinyata». Aquest es feia el primer diumenge de quaresma i consistia en un acte molt peculiar: abans del ball, el noi havia de dir a la balladora: «que voldràs venir amb mi al ball de la Pinyata?» i ella li deia que sí. Per entrar al ball només pagaven els nois. Al mig de la sala hi havia una panera penjada d'on sortien varies cintes i en les quals els organitzadors del ball lligaven un obsequi. Durant la mitja part els nois eren cridats i anaven a buscar a la seva balladora que estirava la cinta amb el regal, que podia ser una pastilla de sabó, un raspall de les dents, una capsa d'escuradents, una pinça, etc... D'entre aquests regals podia sortir la toia, que era el regal més apreciat. A la platja, a El Popular, a la parella que li tocava la toia, havia de ballar un ball al mig de la sala.

MORT I ENTERRAMENT

El Dimecres de Cendra era el dia de la mort i l'enterrament del Carnestoltes, i per tant, significava l'acabament de les festes. El Carnestoltes, representat per un ninot de palla molt ben vestit, restava tot el dia exposat sota la presidència de dos ciris, un porró i una creu d'arengades o un enfilall de sardines.

A la nit, abans de procedir a l'acte de l'enterrament, un capellà i el seu escolà, amb una ferrada i una escombra beneïa tothom, i tot seguit, davant la presència d'un notari, i des del balcó de l'Ajuntament al poble, o des del carrer a la platja, procedien a la lectura del testament del Carnestoltes, el contingut del qual era molt banal, fort i picant. Aquest anava dirigit al consistori, a gent coneguda del poble i fins i tot podia anar contra el capellà. Un testimoni ens recorda un dels últims testaments llegits abans de la guerra: «va durar més d'una hora, i es van repassar totes les cases del poble, una per una, descobrint-se coses que poc ens imaginàvem». Més d'una vegada algú abandonava l'acte enfadat per l'herència que li havia deixat el Carnestoltes. En una ocasió, el testament fou tan fort que no es va deixar pronunciar, i per justificar aquest fet, es pronunciaren les següents paraules: «L'oncle s'ha mort de repent, i no ha pogut fer testament».

Una comitiva d'homes vestits amb bates negres acompanyaven, en aquells moments tan tristos, el Carnestoltes, que acabava entre mig les flames al mig de la plaça i que indicava la fi de les festes i l'arribada de la quaresma.

Les festes de carnaval es van deixar de celebrar amb la guerra i el règim franquista, i no fou fins l'arribada de la democràcia que es van tornar a realitzar.

Grup d'amigues preparant el dinar d'un Dijous Gras a la partida de l'Arbreda

Cedida per Pepita Mané

DIJOURS GRAS

Amb l'arribada de la Guerra Civil i la posterior repressió es va perdre la celebració del Carnaval Popular.

El Dijous Gras, però, va continuar vigent i durant molts anys les colles es trobaven aquest dia per fer una sortida pel terme i passar el dia, o part de la jornada junts.

Les escoles també han dedicat el Dijous Gras ha organitzar excursions o passejades a l'hora de berenar.

La foto superior data, aproximadament, de l'any 1963. Una colla d'amigues s'ha trobat en un mas de la partida de l'Arbreda i preparen el dinar.

l'anjub: Rosa Ma Sarrà, Pili Luque, Núria Ortoneda, Gemma Ivern, Montse Ortoneda, Gerard Martí, Marcel Blázquez, Jordi Moreno, Núria Piqué, (Col·laborador: Toni Segura).

Membre de l'associació cultural Revista Cambrils
Febrer 1995 - Núm. 3

Col·laboren:

AJUNTAMENT DE CAMBRILS

revista

cambrils